

Hoge commissaris te Djakarta (Hirschfeld) minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen), 8 april 1950

Bestemd van Van Maarseveen persoonlijk, mede voor Drees en Stikker. Referte mijn 354.

7 Dezer bezocht ik van 17.30 tot 19.00 uur Sultan onder vier ogen en van 19.00 tot 20.00 uur Hatta. Dit was voordat ik Buurman sprak, die zelfde avond uit Makassar terugkeerde.

Sultan deelde mede vernomen te hebben, dat te Makassar steeds meer soldaten (Indonesiërs) drosten en zich achter Aziz schaarden. Ook had hij vernomen, dat twijfelachtig was of de KNIL-soldaten wel bevelen Ned. officieren zouden opvolgen. Verder was hem gebleken, dat NIT-Regering zich van Aziz distancieerde. Hij meende dat NIT-Regering niet en bloc tot verzet besloten had, doch dat dit enkele individuele leden waren. Sultan wilde met Buurman over militair technische zijde praten omdat hij eventueel 8 bataljons TNI zou willen inzetten. Hij had intussen ultimatum van 4 dagen aan Aziz gesteld om hem tijd tot bezinning te geven. Het was niet meer de bedoeling de troepen, die op de rede van Makassar liggen aldaar ontschepen, doch wel elders in Zuid-Celebes. Sultan zag in, dat landing in Makassar bloedbad betekent. Gedurende gedachtenwisseling, die volgde was Sultan niet te overtuigen, dat beter zou zijn in geheel niet te landen. Voor hem was de zaak reeds portefeuillekwestie in Kabinet geworden. Intussen acht ik de 4 dagen uitstel reeds iets gewonnen. Toch is dit gevaarlijk punt omdat ik later van Buurman alsmede van KPM vernam, dat ravitaillering van KPM-schepen gevaar loopt. Suggereerde Sultan trachten eerst conferentie te laten doorgaan voordat gehandeld zou worden. Sukawati zou dit echter in slimme brief hebben afgewimpeld. Sultan vertelde mij toen verder wat zijn voorstel voor conferentie tussen RIS, NIT en RI was: Een regeringsbesluit van NIT en RI om beide Negara's te ontbinden en alle rechten aan RIS over te dragen. Na Reg. besluit zou e.e.a. in parlementaire conferentie moeten bevestigd. Centrale Regering zou daarna zekere autonomie aan provincie geven. Djokja zou dit plan reeds geheel aanvaard hebben. Sultan sprak daarna met wantrouwen over rol die Agung zou spelen. Dit alles zag er weinig belovend uit. Ik eindigde gesprek met mede te delen, dat ik mij voorbehield op zaak terug te komen zodra ik rapport van Buurman zou hebben vernomen.

Daarna naar Hatta. Deze bevestigde in hoofdzaak wat Sultan zei, doch in veel bezadigder vorm. Hij had Ratulangi ontvangen, die NIT trachtte schoon te wassen en evenals Mokoginta waarschuwde niet te landen omdat de KNIL-soldaten zich aan de zijde van Aziz zouden scharen. Hatta deelde voorts mede:

Ultimatum aan Aziz heb ik zelf ondertekend omdat, wanneer dit door Sultan zou gescheiden dit slecht als rode lap op stier zou werken. Men waardeerde bezoek Buurman aan Makassar. Zijn aanwezigheid had zeer gunstige invloed op discipline, doch men vreesde, dat dit alleen werkte zolang de Generaal zijn gezicht vertoonde. Hatta herhaalde evenals Sultan deed, dat TNI uitdrukkelijk opdracht had zich buiten politiek te houden. Ik vermeld dit alles voor wat het waard is. Waar ik sterk indruk heb, dat NIT nu alle schuld op KNIL wil laten neerdalen, heb ik Hatta gezegd, dat het mij onvoldoende leek, dat NIT verklaarde, dat zij zich van Aziz distancieerde. NIT zou dan positieve verklaring van afkeuring over Aziz moeten uitspreken, dat zou Indonesische soldaten van KNIL wellicht kunnen kalmeren. Deelde Hatta ten slotte mede, dat eventueel op deze zaak terugkom nadat ik bericht Buurman had. Heb Buurman en Van Langen ingelicht over bovenstaande voordat zij zich om 21.00 uur naar Sultan begaven. Verslag over deze bespreking volgt.